

mums gerai pažįstamo italų baltisto Pietro U. Dinio susumuotus šios srities tyrimus.

Plačiau komentuoti visą detalią Italijos slavistikos apžvalgą čia turbūt nėra labai reikalinga, nes baltistams iš šio rinkinio, be abejonės, pats reikšmingiausias yra Pietro U. Dinio straipsnis „Baltų ir baltų-slavų tyrinėjimai“ (Studi baltici e baltoslavistici, p. 63-87), kuriame ne tik apžvelgiami Italijos baltistikos tyrimai nuo garsiojo žurnalo „Studi Baltici“ pirmosios serijos leidimo pabaigos (1942 m.), bet ir svarstoma, kokia dabar yra ir kokia galėtų būti baltų filologijos padėtis Italijoje. Čia turbūt vertėtų priminti, kad šio P. U. Dinio straipsnio variantas, parengtas pagal jo skaitytą prancšimą pirmajame Italijos slavistų suvažiavime, vykusiame 1991 m. vasario 18-21 d., yra prieinamas ir lietuviškai (žr. P. U. Dinio, Baltistikos tyrimai Italijoje per paskutiniuosius penkiasdešimt metų: žvilgsnis iš vidaus, – Lituanistica, 1993, I, p. 17–31).

Nors itališkasis ir lietuviškasis tekstas iš esmės mažai kuo tesiskiria, ir kaip informacijos šaltinis, abu straipsnio variantai praktiškai yra lygiaverčiai, plačiame slavistikai skirto leidinio kontekste P. U. Dinio straipsnis tartum įgyja dar didesnės įtaigos, nes būtent šio konteksto paralelės netiesiogiai iš šalies paremia autoriaus samprotavimus ir jo reiklų „žvilgsnį iš vidaus“ padaro pakankamai objektyvų. Bendras gana kritiško atspalvio straipsnio tonas nė kiek nemenkina visuotinai pripažintų didelių Italijos baltistikos nuopelnų, greičiau atvirkščiai – juos tik paryškina. Juk baltų kalbų tyrimo tradicija, pasak P. U. Dinio, Italijoje gimė „iš glotologijos šonkaulio“, ir tai bus lėmę specifinę jos raidą šioje šalyje: mat, baltistinių tradicijų kūrėjų neolingvistų veikla baltų kalbų tyrimus kreipusi labiau į „istorinę baltų kalbotyrą“, negu į „baltų filologiją“, ir nors vėliau tie tyrimai rutuliojėsi įvairiomis, net gana skirtingomis kryptimis, baltų filologija (moderniąja prasme) ilgai neįgavusi apibrėžtesnių savo kontūrų. Šie imą labiau ryškėti tik paskutiniais dviem dešimtmečiais. P. U. Dinio manymu, filologijos tyrimams visada reikalinga tam tikra platesnė akademinė erdvė, sukurianti palankesnes sąlygas savarankiškai disciplinai susiformuoti. Tokios erdvės Italijos baltistika iki šiol praktiškai turi labai nedaug – šalies universitetų sistemoje tėra numatyta vienintelė profesoriaus adjunkto vieta (ją užima Florencijos universiteto Kalbotyros katedros profesorė M. T. Ademollo-Gagliano). Lietuvių kalbos lektoratas (be katedros) veikia dar Milano Šventosios Širdies katalikų universitete. Lietuvių kalbos ten yra mokęs tėvas

J. Ereminas, o dabar dėsto B. Žindžiūtė-Michelini.

Vis dėlto baltistikos tradicija, gyvuojanti Italijoje jau daugiau kaip penkiasdešimt metų, ir iš vidaus, ir iš šalies žvelgiant, neatrodo nei nutrūkusi, nei išsekusi – ją aktyviai palaiko baltistikai ištikimi mokslininkai. Visiems jiems lieka palinkėti, kad jų darbai ir pastangos padėtų baltistikos tyrimams įgauti daugiau savos erdvės, kad baltistika taptų savarankiška disciplina šalia kitų šioje šalyje puoselėjamų slavų, germanų, suomių-ugrų filologijų.

Prie straipsnio pridėtas abėcėlinis bibliografijos sąrašas maloniai stebina jaunesnės kartos italų baltistų nepaprastu produktyvumu: pavyzdžiui, sąrašė suregistruotos 35 Guido Michelini bibliografinės pozicijos apima neilgą keturiolikos metų tarpą nuo 1976 iki 1990-ųjų; ne ką trumpesnis ir paties straipsnio autoriaus baltistinių publikacijų stulpelis. Apskritai, reikėtų pasakyti, kad šiuo raiškiu bibliografijos sąrašu naudotis bus parankiau, negu lietuviškojo straipsnio varianto bibliografinėmis nuorodomis, nes iš jo aiškiau atsiskleidžia daug tarp eilučių slypinčios netiesioginės papildomos informacijos apie italų baltistų mokslinius interesus, tų interesų pastovumą ar epizodiškumą, jų ryšius su kolegomis iš kitų šalių, apie visos jų veiklos įvairovę. Čia norėtųsi priminti, kad lietuviškai puikiai kalbančių P. U. Dinio ir G. Michelinio dėka paskutiniais metais pasirodė lietuvių poezijos ir prozos vertimų į italų kalbą.

P. U. Dinio straipsnio bibliografijos sąrašė vienur kitur sumirgėjusi neitališka pavardė rodo, kad Italijoje atidžiai sekama, kas apie italų baltistiką rašoma svetur, tai liudija kad ir, pavyzdžiui, tokios autoriaus pastebėtos ir paminėtos B. Stundžio rašytos Italijoje leidžiamų leidinių „Ponto-Baltica“ ir „Renesanso kalbotyros archyvo“ recenzijos, spausdintos „Baltisticoje“ ir „Kalbotyroje“. Nepastebėta liko tik „Studi Baltici“ dešimtojo tomo (1969) apžvalga, kurią „Baltistici“ yra parašęs A. Sabaliuskas (žr. Blt VIII (1) 103–105).

Regina Venckutė

Baltische Bibliographie. Schriftum über Estland, Lettland, Litauen 1994, Marburg: Herder-Institut, 1995, 220 p.

„Baltisticos“ redakciją pasiekęs Vokietijoje išleistas bibliografijos apie Estiją, Latviją ir Lietuvą tomas referuoja 1994 metais pasaulyje, taip

pat, žinoma, ir pačiose šiose šalyse pasirodžiusius įvairius leidinius, kuriuose nagrinėjami gana skirtingi su Estijos, Latvijos ir Lietuvos istorija, jų gyventojų gimtąja kalba, literatūra ir apskritai kultūros bei visuomeninio gyvenimo pažinimu susiję dalykai. Terminas „baltistinė bibliografija“ sudarytojų vartojamas ne tiek įprasta lingvistinė, kiek daug bendresne istorine prasme, nes šioje bibliografijoje siejamos ne vartojamos kalbos atžvilgiu, bet geografiškai artimos, šio amžiaus pervartose panašų istorinį likimą išgyvenusios šalys, kurių ir senesnius laikus siekianti istorija yra buvusi ne mažiau dramatiška, tačiau klostėsi anaiptol nevienodai ir gana nevienodai yra paveikusi kiekvienos iš jų kultūrinę ir religinę orientaciją. Tai aiškiai rodo leidinio pratarmėje trumpai papasakota šios, būtent į tradicinį (istorinį) trijų nedidelių Baltijos šalių suvokimą orientuotos bibliografijos radimosi istorija.

Pasak šios bibliografinės apžvalgos sudarytojo Paulio Kaegbeino, ją visiškai teisėtai galima laikyti praėjusio šimtmečio aštuntajame dešimtmetyje išspausdintos Eduardo Winkelmanno bibliografijos „Bibliotheca Livoniae historica“ (2. Aufl., Berlin, 1878) tradicijos tęsėja. Livoniją (lot. *Livonia*, vok. *Livland*), kaip žinome, sudarė Livonijos ordino, Rygos arkivyskupijos bei jai pavaldžių Kuršo, Saremos-Lenemos (Saaremaa-Läänemaa) ir Tartu vyskupijų konfederacija, ir gal todėl Winkelmanno pradėtas darbas, pavadintas „Die livländische Geschichtsliteratur“, gana reguliariai (dažniausiai kasmet) buvo publikuojamas Rygoje (jis aprėpė 1880–1913 metus).

Dėl karų ir kitokių mūsų amžiaus istorinių suiručių šios bibliografijos sudarymas ir publikavimas tarpais laikinai nutrūkavo, tačiau pati jos tradicija niekada nebuvo visiškai palaidota. Pavyzdžiui, tarpukariu, 1933–1939 metais, Tartu buvo leidžiama Evaldo Blumfeldto ir Nigolaso Loone'o sudaryta „Estijos istorinė biblioteka“ („Bibliotheca Estoniae historica 1877–1917“; parengtas, tik iki šiol liko neišspausdintas ir 1918–1940 metus apimantis jos tęsinys).

Po antrojo pasaulinio karo šią praėjusiam šimtmečiui gimusią bibliografinę tradiciją atgaivino ir savaip pratęsė tuometinis Marburge esančio Herderio instituto bibliotekos vadovas Hellmuthas Weissas. Žurnale „Zeitschrift für Ostforschung“ jis pradėjo publikuoti savo sudaromą, daugiausia instituto bibliotekos fondais grindžiamą „Baltische Bibliographie. Schrifttum über Estland und Lettland in Auswahl“ (nuo 1978 m.

šios bibliografijos sudarymo rūpesčiai perėjo čia aptariamo tomo sudarytojui Paului Kaegbeinui).

Taigi apie Estiją ir Latviją 1994 m. pasirodžiusius leidinius referuojanti bibliografijos dalis savo ištakomis iš tikrųjų siekia praėjusį amžių ir turi daugiau kaip šimto metų senumo tradiciją. Kadangi Lietuva niekada nėra buvusi istorinės Livonijos dalimi, dėl visai suprantamų priežasčių bibliografijos „Bibliotheca Livoniae historica“ pradininkų nebuvo į ją įtraukta, tad ir lituanistinė dabartinės bibliografijos dalis tokių senų tradicijų, kaip estiškoji ir latviškoji, neturi. Jos pradžia vestina iš jau minėtame žurnale „Zeitschrift für Ostforschung“ 1955 m. išspausdintos Herberto Ristelio bibliografinės rodyklės „Schrifttum über Litauen 1943-1953“, kurią tęsė tame pačiame žurnale spausdintos Povilo Reklaičio bibliografinės santraukos „Litauische Bibliographie in Auswahl“, aprėpusios 1970–1993 metus.

Suprantama, kad išsamioms bibliografinėms rodyklėms apie Estiją ir Latviją bei – paraleliai – apie Lietuvą publikuoti žurnalas „Zeitschrift für Ostforschung“ vietos tegalėjo skirti labai ribotai, todėl atsiradus galimybei bibliografinę apžvalgą skelbti atskiru leidiniu, duomenys apie vienerių referuojamų metų skirtingos tematikos spaudą, vienaip ar kitaip susijusių su visomis trim šalimis, buvo sujungti į bendrą aprašą ir paskelbti čia anotuojamame tome. Tuo būdu šis tomas tęsia senas vokiečių bibliografų tradicijas ir drauge yra pakankamai naujoviškas, išplėstas. Nuo savo pirmtakų jis skiriasi didesne pateikiamos medžiagos apimtimi ir iš dalies, šiek tiek – tos medžiagos grupavimu. Profesionaliąją šio leidinio pusę smulkiau ir kompetentingiau galėtų aptarti nebent specialius bibliografijos dalykus gvildenanti mūsų „Knygotyra“, o čia beliktų pridurti, kad paprastam skaitytojui šis tomas tikrai parankus: be dalykinio referuojamos medžiagos registro, jame yra ir kitokių paiešką lengvinančių rodyklių, pavyzdžiui, abėcėlinės autorių (sudarytojų, redaktorių, recenzetų, vertėjų), straipsniuose minimų asmenų, geografinių pavadinimų ir kt. Tomas sudarytas su tikrai pavydėtiniu garsiuoju vokiečių tikslumu – net ortografijos klaidų rašant straipsnių pavadinimus ar autorių pavardes originalo kalba (estiškai, latviškai, lietuviškai) beveik nepasitaiko.

Tad nesunku įsivaizduoti, kad šis bibliografijos tomas – pirmoji tokia kregždė Vokietijos padangėje – pirmiausia bus labai naudingas vokiečių skaitytojams, tačiau jis taip pat gali pasitarnauti ir, be jokios abejonės, pasitarnaus ne tik Estija, Latvija ar Lietuva besidomintiems kitų

šalių, bet ir pačių iš naujo „į Europą grįžtančių“ trijų Baltijos valstybių humanitarams, pagelbėdamas jiems orientuotis, kokia literatūra apie jų šalis per 1994 metus pasipildė bibliotekų lentynos. Todėl manyčiau, kad norint, jog šis daug kam reikšmingas plataus pobūdžio bibliografijos aprašas nepraslystų pro akis, tikriausiai būtų buvę kur kas pravarčiau jį anotuoti kokiam nors didesnį ir įvairesnį skaitytojų būrį turinčiame leidinyje, negu mūsiškė „Baltistica“. Juk ją vargu reguliariai skaito baltų kalbomis ir jų tyrimu specialiai nesidomintys žmonės, ir kažin ar kada atsiverčia tie, kam rūpi estų kalba ar pati Estija, nes apie tai medžiagos įprasta ieškoti finougristikai skirtuose leidiniuose.

Regina Venckutė